

HISTOR AR BONOM MIZER.

PENN-CAUS AR VIZER.

EN amzer ma voan er servich, e zen da gozeal avichou
gant person cōs ar barros. An den venerabl-se a garrie
conta historiouigou pere a laqe an asistantet da c'hoar-
zin a greis calon. Cetu amâ unan eus anezo , hac a verit
beza anavezet; hac evel na zeus enni nemet qestion
eus ar *Vizer*, a behini en devoa dorlotet bras va fenn,
e recitîn anezi evel m'he c'hlêvis. Cetu-hi amâ.

Caout a reot habec, autrone, eme ar paustr-cōs, dre
na zàn da gomz deoc'h nemet eus a *Vizer*: pepini, e-
mezân, en deus e rôsoniou, ha na voüifec'h qet va re,
ma n'o explicfen qet deoc'h. Na ouzoc'h qet, marteze,
penaus ar guir-se a *Vizer* na vez qet lavaret evit netra,
hac e zeus nebeut a dud a voar penaus an hanô-se a zo
hini unan eus ar pennou qenta eus va farros, pe evel a
lavarer, coq ar barros; pehini gouscoude na voa qet
pinvidic, mes den honest e voa, peguement benac ne
zeus nemet mizer en e dy. Dommach bras eo e zeo quer
nebeut caret ar parrossien qèz-ze, a behini ar galon a
zo quer nobl, quer generus, quer rûgnon mad, quer prest
da renta servich en occasion, qen affabl, quer civil! An-
fin, petra a lavarin-me deoc'h? Un den eo hep e bar, ha
n'en devezo birviqen.

Mont a rit marteze da gredi, eme ar person atao, en
ur sumi e gornedad, penaus ar pez e zàn da gonta dêc'h
a zo ur rismadel grêt hepken evit ho laqat da c'hoarziu,
abalamour na gomzer enni nemet eus a *Vizer* paour.
Na ouzer qet just, evit güir, e histor; mes protesti a

ràn deoc'h, feiz a zen honest, ne zeus netra qen certen,
hac e credàn memes penaus, en hoc'h oll beachou, na
glêvjot netra muioc'h estranch.

Lavarat a rìn dêc'h eta penaus daou den, unan hanvet
Pêr hac eguile Paul, o veza en em rancontret em parros,
a zo brazic brao, hac e pehini an oll a vez pinvidic
aoüalc'h, ma na vez *Mizer* enni o chom, a êruas en
antre ar bourg, vardro peimp heur eus an nôs, o daou
distrempet oll gant ar glao. E pez lec'h e lojimp-ni,
eme Pêr da Baul? Ma feiz, eme Paul, ne anavezàñ qet
ar vrô, ha n'en doun deut biscoas amâ. Gouscoude e
seblant dîn guelet a deo deomp un ty bras, pehini a
zisqeus apparchanti ous tud a stoc. Deomp da bedi ar
mestr d'bon repui evit un nosvcs hepqen. Contant bras
oun eus a se deus a greiz va c'halon, eme Pêr; mes credi
a ràn e vez mad, arauc mont da sqêi var an nôr, en em
informi pez seurt den eo mestr an ty; pe e zeo pinvidic
pe baour, rac alies aoüalc'h en em drompler gant an
tyes caer a veler, hac alies iveau an nep o deus an ear da
veza ar mestrou eus anezo, n'o deus qet c'hoas o faeet,
ha n'o deus qet memes ul liard da bretanti varnezo : evit
anavezout an den ha comz erfat eus e vadou hac eus e
oll galiteou all, e zeo ret e ve maro. Mes mar tepordomp
goude se evit coania, ec'h allomp lavarat hor *Benedicite*
hac hor grâcou ractal. Se n'en deo nemet re gommun,
eme Paul. Mes ar glao a guntunu bepret; mont a ràn
da c'houlen ous ar vreg côs-ont zo o voalc'hi el lenn,
petra a dleomp da ober evit se.

« He bien, mam gôs, eme Paul, o tostât outi, calz a
c'hlao a ra hirio. Mad, emezi, autrou, n'en deo nemet
dour; rac ma vije güin a raje, an dra-se en devije di-
ranjet va c'houiez.

« Laouen bras oc'h, var a velân, eme Paul. Perac nan,
emezi? na vanq dîn netra er bed eus ar pez a dle ur vreg da
souheti, nemet arc'hant. Arc'hant! arc'hant! eme Paul...
Ah! eürus bras oc'h, ma noc'h eus qet a arc'hant, ha

ma ellit tremant hep caout..... Ia ! eme ar vreg, cetu c'houi o cozeal evel S. Paul , e c'hinou digor. Carout terrupl a rit goapât, hini gôs , eme Paul ; mes na ouzoc'h qet penaus an arc'hant a zo peurvuia ar penn-caus eus a berdition an den , hac e ve da zezirout evit meur a hini n'o dese qet ur çantim hepken. Evidon-me , eme an hini gôs , ne souhetan qet ur seurt tra , rac qen nebeut a dreinen dre va daouarn , na meus qet amzer da sellet penaus e zeo grêt ur pez. Guell a ze , eme Paul . Ma feiz , guell a ze oc'h-unan , emezi e coler : cetu aze ur fêcon sot aoüalc'h da gozeal. M'oc'h eus c'hoant da voapât , ec'h allit poursu ho hent ; hac ouspen , cetu ho camarad morfontet oll ous ho selaou. Oh ! eme Paul , lest ar bed da vont , ni en em dommo embêr. Mes , n'en em fachit qet , hini gôs , me ho ped ; ne meus nep intantion d'ho choqi , ha n'em anavezit qetsur , var a velân. It , it en ho tro , morliquin , emezi ; n'en doc'h nemet ur c'hanjoler.

Pêr , pehini en devoa clêvet lod eus ar gonversation , ha pehini a scuize abalamour d'an tourmant horrubl a rê , o veza tostêt ous ar vreg , a lavaras dezi : Pez seurt nécessite oc'h eus-hu d'en em c'blebia evel a rit ? Qer presset-se eo ho labour ? Ha n'oc'h-hu qet evit lezel da ur vech all ? Dal a zaou , eme an hini gôs : unan a zি- râson , hac eguale ne voar qet petra a lavar. Evelse mi- chanç e vez abandonet al labour en ho pro ? Ac'hamen ! na anavezit qet nemeur tud ar vrô-mâ..... Ma vancfe zo qen ur boned nôs eus a guément a meus amâ d'an autre Richard , na ven mui mad da deurel d'ar chass. An den- ze eta , eme Pêr , a zo guell dies da gontanti ? Ah ! emezi , an den-se a zo ar villa avaricius a zo var ar bed. Mac'h anavessec'h anezan ! Un den eo da veza qentoc'h fouettet eguet rî un diner d'ar paour. Penaus , eme Pêr , n'eo qet an hini a zo o chom en ty bras-ont a velomp ac'h-lenn ? Justamant , emezi ; evit al lous-se eo e labouran. Adieu , eme Pêr , an amzer na bermet qet deomp comz

davantach. O veza trapet Paul, en em abritjont dindan ur vezen, hac o sonjal petra a rajent, e voant ambarrasset. Guelomp, eme Pêr, petra a êruo : risqomp ar paqad. Neus fors peguen avaricius eo Richard, marteze e vez honest en hon andred; ar seurt tud-se o deus avichou momentchou mad.

Alon, eme Pêr, me za da zouguen ar gomz; me garfe a greis va c'halon beza dija quittes a se, hac e vemp en ein dennet. Eruout a reont enfin e tal dôr an autrou Richard, evel ma zê d'en em laqat ous taul. Sqêi a rejont goustdadic var an nôr, hac ur mevel o veza diredet buan a c'houlennas outo, en ur c'hrognal, petra a fallie dezo. Paul er pedas, abalamour da Zoue, da supplia e vestr da accordi dezo ur c'hoignic eus an ty d'en em repui, rac fatic bras e voant. Calz a boan a guemerit, va zud qeiz, emezàn; mes, amzer gollet eo : va mestr na loch den. Credi a rân se, eme Paul; mes grit din an amitie, en graç, da vont da lavarat dezàn e souhetomp caout an enor d'er saludi. A feiz d'am distac, eme ar mevel, cetu én aont var an treujou : cauzeit outàn oc'h-unan.

Piou eo an dud-se, eme Richard d'e vevel, gant ui voez brutal? Goulen a reont da loja, eme ar mevel. He bien, guenaouec, ha na elles-te qet lavaret dezo ne deo qet va zi un hostaliri? Er c'hlêvet a rit, autrone, eme ar mevel dezo; n'em boa-en me qet er lavaret deoc'h? Paul o tostât gant aoun ous Richard, a lavaras : allas autrou, emezàn, gant un ear truezus, dre an amze fall a ra, e ve ur charite vrás, mar plich ganeoc'h, don da accordi deomp, evit an nôs-mâ hepken, ur c'horni eus ho ty, evit un diou pe deir heur hepken. Cetu astud goal iffrontet, eme Richard, en ur sellet ous e vevel ha perac, mastoqin, e lezes-te antren ebars va zy ur seur canailles? It, ît, emezàn, gant un ton figus, da glas lojeis e lec'h all; va zy, emeus lavaret deoc'h, neo qe un hostaliri; hac e serras an nôr deus o fri.

An amzer fall a bade bepret. A betra e teuimp-ni

eme Paul ? Cetu êru an nôs ; mar bemp recevet evellen en oll tyes, hon eus risq bras da dremen hon amzer fall aouialc'h. Doue a bourveo , eme Pêr ; tleout a reomp , evel m'er gouzoc'h coulz ha me , en em gonfia ennân. Mes , emezàn , en eur drêi , cetu amàn , a sonch dîn , ar vrac'h côs gant pehini hon eus comzet dija, hac a zisquel beza fatiq bras ; emedi o tisquiza var ur men gant e lingeri. Hy eo sur, eme Paul. Mad e ve , eme Pêr , goulen ganti pelec'h ec'h alfemp loja. Paul a c'houlennas outi e pelec'h eus ar guear ec'h allie an estranjourien loja hep paea, evit un nosvez hepqen. Me garfe, emezi , ec'h alfen ho repui , a greis calon e ve , rac guelet a rear e zoc'h tud a fêçon ; mes me zo ur baoures qèz intanvez , hac an dra-se a refe clabbaudi. Gouscoude , mar qirit va gortos , ha caout un nebeudic paciantet , em amezeguez , ha tost d'am tyic , pehini a zo er penn all da guêr , hon eus ur paour qèz côs , hanvet *Mizer* , pehini en deveus ive un tyic soul , tost d'am hini , hac a ello ho repui evit fennos. A galon vad , eme Paul ; ît da ober hoc'h afferraou , ha ni ho tepordo amàn. An hini gôs o veza antreet e ty an autrou Richard , ha laqet he goalc'haden da zec'hi er c'halatz , a ziredas da gaout hon daou beacher , pere a exerce o oll vertuz evit nonpas en em impacianti. Deu ganén , emezi , ha querzomp buan , rac ur pennadic mad a hent hon eus da ober , hac e vezô nôs sur aroc ma vezimp êruet d'an ty.

Aruout a rejont , hac ar vreg charitabl-se o veza scoet var dôr he amezec , e voent pell bras o teport ma vije digoret dezo , rac ar pot côs a voa dija cousgat , peguemment benac ne voa qet ouspen c'houec'h heur-anter. Sevel a eure pa anavezas mouez e gommer , hac e c'houlennas outi gant doucder petra a voa evit he servich. Plijadur vrás a rafec'h dîn , emezi , o tant da rîj lojeis da zaou baour qeaz na ouzont pelec'h trêi o fenn. Pelec'h e maint-i? eme ar pot côs , en ur sevel buan. E tal ho tôr , emezi. Ah! guell a ze , emezàn ; alumit dîn ya lampr ,

mar plich ganeoc'h. Antren a rejont en ty ; mes an traou oll a voa penn evit penn , ha na alliet anavezout netra. Ar mestr eus ar gaborel-se a loje e-unan ; un den huel , treud , sec'h ha drouc-livet e voa , pehini a seblante sortial eus ar bez. Doue ravezo amâ , eme Pêr. Allas ! eme ar pautr côs , evelse bezet grêt ; ezom bras hor be eus e venediction evit rîi deoc'h da goania , rac me brotest deoc'h ne zeus qet so qen an distera tamic bara amâ. Neus forc , eme Pêr , sepet e vezimp dindan toen , se eo qement a zéziromp. Ar gandierez , pehini a voa en em douetet mat na vije cavet netra e ty ar paour qèz *Miser* , a voa sortiet sioulic , hac a antreas qerqent gant un dorsen , vras a vara , daou goubl brizilli poazet er sauç guenn hac ur podad guin ruz : dont a ran , emezi , da goania ganeoc'h. Pesqet , eme Pêr ! oh ! cetu ni regalet mad meurbed. Penaus , autrou , emezi , carout a rit eta ar pesqet ? Mar o c'haràn ! emezàn ; tleout mad a dleàn o c'harout , pa zeo güir va zad a voa pesqetaer bras e Locquenole. Eürus oùn , emezi , da veza cavet un dra d'ho coût hac a ell ober plijadur deoc'h.

Bras voe an ambaras evit en em laqat ous taul , rac ne voa nicun ; ar gandierez paour a yas da guerc'hat unan. Anfin , débri a rejot ; hac evel n'eus qet guelloc'h sauç eguet an naoun , ar pesqet a voe cavet delicius , coulz hac ar bara hac ar güin ; ne voe nemet mestr an ty pehini na ellas qemer e lod : n'en devoa qet coaniet. Evitàn da veza cousget mad , pa êruas ar gompagnunezze en e dy , an avantur a zigoezas gantàn goude e lein en devoa e lajet en humor fall : evelse ive ne reas nemet disquez e affliction epad ar repas , ar pez a zigoncertas Pêr ha Paul , ha na ancounac'hajont netra evit e gonsoli.

An avantur a voa êruet gantàn , ne voa qet nemeur a dra ; mes , evel a leverer , n'en deo qet dies revina ur paour qèz. Ebars en e bors , e pelec'h ec'h allet antren facilamant , e zoa ur vezet ber eus ar re vella , hac a four-

nisse qazi evit an anter eus e ezom. Un amezec dezàn en devoa guedet ar moment ma voa sortiet *Mizer*, hac en devoa laeret dezàn cazi tout ar c'haera per, en hevelep fêçon m'en devoa qement chagrinet an dra-se anezàn, dre ar c'holl bras a rî, ma vije eat aoüalc'h da gousqet hep coannia, goude beza losqet mallozou var e laer; hac evel ur maleur, an deiz-se n'en devoa destumet nep tam bara en e vissac.

Rêson en devoa erfat da gaout chagrin ; meur a hini zo hac en em chagrinfe evit nebeutoc'h. Paul o sellet ous Pêr a lavaras : cete aze un den hac a ra compassion dîn; beza en deus milit hac ur galon vad, peguen miserabl benac ma zeo; ret ê deomp pedi Doue evitân.

Allas ! autrone, eme *Mizer* paour, calz a blijadur a rafec'h dîn, rac evit va fedennou-me o deus nebeut a c'hallooud, pa zeo güir caer emeus pedi alies, na ellân qet zo qen sortial eus ar stad maleurus e pehini e velit e zon reduiset.

Doue a eprouv avichou ar re just, eme Pêr dezàn ractal. Mes, va mignon, ma ho pez ur graç benac da c'houlen ous Doue, petra a c'houlenfec'h-hu ?

Ha ! autrou, eme *Mizer*, ebars er goler ma zoùn a enep ar friponet o deus laeret va fer, na c'houlenfen netra qen digant Doue nemet : *Qement hini a bignfe em guezen per a chomfe peguet eno qoit ha m'am bez c'hoant, ha na zispeqfe nemet pa bliche dîn.*

Cetu aze evit güir en em derc'hel da nebeut a dra, eme Pêr ; mes anfin, an dra-se eta ho contantfe ? Oh ! ia sur, eme *Mizer*, en ur c'hoarzin, muioc'h eguet oll vadou ar bed. Pebes joa evidòn, emezàn, da velet ur c'hoqin peguet var ur branc, o chom eno evel ur ganuchen, o c'houlen pardon diganén ! Pebes plijadur o velet, evel var ur marc'h coad, al laeron miserabl-se !

Da zezir a vezò accomplisset, eme Pêr, mar teu Doue da exaudi ar beden e zeomp da adressi dezàn evidout.

Epad an nôs Pêr ha Paul na rejont nemet pedi ; rac

evit sonjal coustet a voa inutil, ar paour qèz *Mizer* n'en devoa evit goele nemet un dornadic colo, pehini a falie dezàn da rei d'e zaou hostis; mes int a refusas crenn, dre druez outàn. Da c'houlou deiz e savjont, ha goude mil bennos roet d'ar bonom *Mizer* evit e oll vadelez, coulz ha d'ar gandierez, pehini e devoa o regalet mad, e partijont eus ar gaborel, hac e lavarjont da *Vizer* penaus biqen den na deuje mui da douch eus e ber, hep caout queuz; penaus ec'h alle sortial hardimant; ha ma vije hardi aouïalc'h nicun da bignat er vezen, e cavje anezàn er memes plac, pa zistroje d'ar guear, ha na alje biqen disqen anes e gonsantamiant. Desirout mad a ranse, eme *Mizer*, en ur c'hoarzin, evit ar vech qenta eus e vuez, rac biscoas n'en devoa c'hoarzet; hac e crede ne lavare Pêr se dezàn nemet evit e voapât eus ar souhet ridicul en devoa grêt.

Anfin, an daou beacher o veza partiet, ec'h êruas autramant eguet a zonje *Mizer*, ha ne zaleas qet d'en em appercevi a guementse, rac ar memes laer pehini en devoa pipet dezàn e ber, o veza deut qerqent, epad ma voa *Mizer* o qerc'hat ur podad dour, a voe suprehet joaüs, en ur antren en e dy, o velet e laer gludet var ar vezen, oc'h ober e oll effortchou evit en em dispega.

Ha! ha! canfardic, eme *Mizer*, ho terc'hel a ran eta en dro-mâ! hac e talc'he e gostesiou, qement e c'hoarze. Pez seurt tud eo eta, va Doue! an daou den a zo deut en nôs-mâ da loja d'am zy? Oh! emezàn, en ur leusqel mallozou var e laer, evit an tol-mâ ho pezo amzer da zebri va fer, va mignonic; mes me bromet deoc'h sur e paeot mad anezo, dre ar blijadur e zàn d'ho laqat da zantout. Da guenta, me fell din e teufse oll tud qear d'ho quelet er stad brao-se, ha goude se me a rayo un tantad mad a joa dindan va goezen evit dont d'ho parfumi evel un tam cos qiq-sall moguedet.

Misericord! autreou *Mizer*, a grias an tam fripon; pardon evit ar vech-mâ; biqen james, m'en tou, na

douchin mui ho per. Cridi mad a rân se ; eme *Mizer* ; mes epad ma talc'hân ac'hanout, e fell din da laqat da baea mad ar pez ac'h eus laeret din. Nan , nan , eme *Mizer* , na qarter na pardon : ezom bras ameus a ar-c'chant ; mes na fell qet din caout ; muioe'h a blijadur am bezo ous en em venji diouzout , pa zoun ar mestr. Mont a rân atao da zestum brench a bep tu , ha pa êruin, te vouio deus va c'hélou ; da c'hortos , qemer paciantet . rac amzer a pezo da ober da examin a goustianç. Ah ! ah ! canfardic , emezàn c'hoas , carout a rit eta ar per meür ? Sur aoüalc'h me o miro evit ho peg.

Mizer o veza eat en e hent , a lezas ar pabur qeaz debrer per var e vezen , e pelec'h na cesse d'en em efforci d'en em distaga , hep gallout mann. En em laqat a eure da hirvoudi ha da grial quer crén , ma voe clévet gant an dud divardro. Dont a rejot evit e sicour , o sònjal e voat o laza unan benac ; ha daou ozac'h o veza dirédet var al lec'h , a voe surprenet bras o velet ar paour qèz er vezen o clásq' disqen , mes inutilamant.

Petra ar gibet a res-te aze , guinaouec , eme unan anezo ? Perac na zisqennes-te qet ? Ah ! va mignonet qèz , emezàn en eur vouela , ar c'hoqin eos *Mizer* , mestr ar vezen-mâ , a zo ur sorcer & tremen div-heur zo emôn var ar branc-mâ , hep gallout en em distaga ountâr. En em drompla a res , eme eguille , *Mizer* a zo un den an honesta ; neq' qet pinvidiq , mes evit sorcer , foeltr troad dezàn n'en deo ive , rac autramant e velfemp anezàn en ur stad eûrussoc'h. Marteze eo dre volontez Doue eo e zout peguet aze evelse , evit beza bet laeret dezàn e ber. Petra benac e ve , ar charite gristen hon oblich da zoulagi ac'hanout. En eur lavaret se e trapjont peb a vranc , hac e pignjont er vezen en avis diambarassi al laer ; mes na eljont james en ober ; qentoc'h o devije difframmet e oll vemproueguet en tenna ganto. Goude a bep seurt effortjou inutil , en em leverjont sebezet oll : a feiz d'am douchic , sorcet eo sur ; ne zeus mui netra da ober ; ret eo avertissa

ractal ar justic : disqennomp. Mes allas ! pa essajont d'en ober, pebes souez evit an dud qeiz ! peguet e voaint oll iveauz eus ar brancou.

Chom a rejont evelse bete pemp heur eus an nôs , ma êruas ar bonom *Mizer* gant e vissac leun a vara, hac ur fagoden brechen var e benn , pehini a voe estonet bras o velet tri den el lec'h unan en devoa lezet var ar vezen.

Ah ! ah ! emezàn , en ur zailla gant joa ; mad e vez ar foar , var a velàn , pa zeus amàn qement a varc'hadourien. Petra ar gonner a deuec'h-u da glasq amàn , va mignonet , emezàn , d'an daou diveza? Ha ne allec'h-hu qet goulen ur beren , hep dont d'o laeres dìn ? Hac int o respont en ur grena : ni ne domp qet laeron ; ni zo amezeyen vad , deut evit sicour an den-mâ a grie forç ; ha pa fell deomp caout per , e zeomp d'o frena d'ar plac. Mar deo güir se , eme *Mizer* , disqennit pa guerrot ; ar buniton n'e deo grêt nemet evit ar re goupabl. Ractal e sailljont d'an douar , hep laqat re en em bedi , ha na vouient petra da zonjal eus a bouvoar *Mizer* var ar vezen-se.

An dud-mâ eta o veza d'an douar , a drugareqeas *Mizer* deus e vadelez , hac er pedjont da gaout compassion eus ar paour qèz diaoul a voa aboue qeit all a amzer en fac-
tion er vezen derrubl. N'en deo qet quittes c'hoas , eme *Mizer* ; gouzout a rit erfat e zeo én ar güir laer eus va ser , pa na ell qet disqen eveldoc'h ; ha chom a rayo en pinigen qeit ha ma plijo dìn , evit m'en em venjìn deus ar fripon , pehini aboue pell amzer am laere , hac a zo caus n'am eus gallet caout evidòn va-unan nemet vardro ur c'chartouron per.

Autrou *Mizer* , emezo , christen mad oc'h , rac-se , accordit dezàn e c'hraç , evit ar vech-màn ; coll a rafec'h hoc'h henor en ur moment , hanavezet evel ma zoc'h er harros-mâ aboue qeit all , m'en lessec'h aont. Alon , en han' Doue , pardonit dezàn. Ha goude tout , hac e rafac'h dezàn souffr davantach ? ar pez zo debret zo debret , ha ne vec'h qet pinvidic'h.

Neo qet ar madou o deus bet biscoas varnòn nep pouvoar, eme *Mizer*. Gouzout a ràn e comzit evel tud a fêçon ; mes hac én zo just en dese profitet eus va zra, hep na gavìn da viana ur recompanç benac ? Me a baeo ar pez a guerot , a grias al laer , en beg ar vezen ; mes abalamour da Zoue , grit dìn disqen buan : souffr a ràn poaniou horrupl.

O clêvet qementse , calon *Mizer* a rea tic-tac , hac e pardonas dezàn ; hac evit disqeuz ne voa qet an interest en rente generus , e layaras d'al laer e rê presant dezàn eus a guement en devoa qemeret , hac e zea d'en delivra , mes gant ar gondition ma touje penaus biqen na deuje vandro e vezen , hac e pellage outi bepret var hed cant pas , dreist oll pa vije mëur ar per.

Oh ! eme ar paour qèz , ma crogo ennòn evit atao ar c'holica , mar tostaàn foeltr biqen d'ar vezen daonet-màn , memes var hed ul leo..... Aoüalc'h eo qementse , eme *Mizer* : Disqennit : libr oc'h; mes na zistroït mui , pe ho pezo qeuz. Ar paour qèz a voa qen morzet , ma renas *Mizer* , evitân da veza toc'hor bras , e zicour da zisqen gant ur sqeul , rac ar re all na gredent qet tostât ous ar vezen , qement a respet o devoa eviti , rac aoun da veza peguet adare.

An dra-mâ a voue quer brudet dre ar vro , ma comze pepini ous se hervez e speret. Ar pez zo a zur , e zeo n'en deus credet den tostât abaoue eus a vezen *Mizer* , ha na zeus nemertàn bremâ a zestum ar per.

Ar paour qeaz *Mizer* en em selle evel eürus bras da veza loget daou estranjour pere o devoa procuret dezàn ur seurt pouvoar. Ret eo conveni evit güir e zoa evit nebeut a dra ; mes pa obtener ar pez a zezirer , e conter se evit calz. *Mizer* a voa contant eus e fortun , evel ma voa ; tremen a rê e vuez bepret er baourentez ; mes beza en devoa ur speret qen laouen , m'en em gontante da jouissa en peoc'h eus e vezen ber , pehini a voa e oll fortun.

Gouscoude , an oad vrás er c'honeze ; n'en devoa qet

e oll ezomou, souffr a rē calz ; mes ar baciantet a gommande d'e oll actionou ; e joa voa beza én e-unan mestreus e vezen : qementse a zalc'he dezàn lec'h a dout.

Un devez, na sonje e netra, o veza azezet tranqilamant var an douar en e dy, e clēvas sqēi var an nôr, ha ne voe tam estonet o recco ur visit pehini evit güir a c'hortoze, mes na vouie qet a voa quer tost : ar Maro eo e voa ; pehini oc'h ober he zro dré ar bed, a voa deut da anonci dezàn e tostae e heur, hac e teue evit e zelivra demeus e oll maleuriou, pere n'er guittajont biscoas abaoue ma voa en buez.

Deut mad ra vezot, eme *Mizer* d'ar maro, hep en em geni, en ur sellet outi hardimant, evel un den da behini ne rē nep aon, dre n'en devoa netra a fall var e goustianç, rac m'en devoa bevet bepret evel un den honest, peguer paour benac e voa.

Ar Maro a voe meurbet surprenet ous e velet qen hardis dirazi. Penaus ! emezi, ha ne c'heus qet aon diouzin, me pehini a laqa da grena, gant un tol lagad hepken, qément den zo var ar bed, adalec an den disterra betec ar Roue ? Nan sur, eme *Mizer* ; na rit din nep aoun. Pez seurt plijadur am eus-mie er bed-mâ ? Pez seurt angajmant a velit-hu ac'hanòn-me o qemer enni, evit caout an disterra chagrin ous he c'huitât ? *Poan aouïalc'h a meus hep se* ; ne meus qet eur meutad douar din, sepet an tam cos caborel-màn, ha va guezen ber, pehini eo hepken va zad maguer, dre ar per caer a velit e ro din bep bloas, ha pehini a velit a zoug c'hoas calz ; ha mardeus un dra benac er bed capabl da ober poan din, n'em bez biqen nicun, nemet an attachamant ameus d'ar vezen gnez-se, pehini ami mag, abaoue qen alies a vloavez ; mes evel ma ranquer en em decida ganeoc'h, ha na servich qet rēsoni ouzoc'h, pa fell deoc'h e vec'h heuillet, qement tra a zeziràn, hac ho pedàn da accordi din arauc ma varvin, e zeo m'am bezo c'hoas ar blijadur da zêbri en ho presanç ur beren eus va guezen ; goude se na c'hou-

Iennin mui netra ouzoc'h. Da c'houlen a zo re rôsonabl, eme ar Maro, evit da refusi; rac-se, qerz buan da choas ar beren ac'h eus c'hoant da gaout, ha depech.

Mizer a yas en e bors, ar Maro ous en heuill troad ous troad, hac o veza troet ha distroet endro d'e vezen, ha sellet ous an oll brancou e pere e voa ar berennou caera : cetu aont, emezàn, an hini a choasàn; prestit dìn, mar plîch ganêc'h, ho falc'h, evit ur moment, ma tiscarin ar beren-se. An oustill-mâ, eme ar Maro, na vez prestet da zen, ha james ur soudard mad n'en em lèz disarmi Mes güell êo did trapout ar beren gant do zorn, rac aoun e teufe da vlonça en ur goeza; rac se eta, pign en da vezen da-unan. Se a zo êzet dêc'h da lavarat, eme *Mizer*; ha na velit-hu qet e meus poan memes o chom em za? He bien, eme Janned he gouzoug hir, contant oun da renta did ar servich-se : mont a rân va-unan da bignat er vezen ha da choas did ur beren gaer, pehini a gontanto ac'hanout.

Ar Maro o veza crimpet er vezen, a zestumas ar beren en devoa qement a c'hoant *Mizer* da gaout; mes estonet bras e voe pa falvezas dezi disqen, o veza ma voa se impossabl dezi. Selaou ta, pot cos, emezi da *Vizer*, en ur distrei outân; lavar dìn-me un tamic petra a zinifi ar ar vezen-mâ. Penos eme *Mizer*, ha na velit-u qet e zeo ur vezen ber? Hep Douet, emezi, gousout a rân-se; mes perac na ellân-me qet disqen eus anezi? A feiz, eme *Mizer* hoc'h affer eo. Oh! paour qez côs, penos e credit-hu ober goap diouzon, me pehini a laqa ar bed-oll da grena! Da betra en em exposit? Fachet bras oûn a guementse, eme *Mizer*; mes da betra en em exposit-hu, hoc'h-unan, da zont da droubli repos ur paour qeaz maleurus, na ras biscoas drouc deoc'h? Ha n'en deo qet bra saouialc'h ar bed antier evit exerci ho ravach hac hoc'h oll furol, hep dont en un todion evel va hini-me evit tenna e vuez digant un den na reas biscoas drouc deoc'h? Perac na zit-hu qet da bourmen e creiz ar palesiou, hac

er c'hériou bras ? eno sur e cafot labour ho coalc'h. Peseurt ure sot a zo deut deoc'h hirio da sonjal ennònme ? Ainzer oc'h eus aze da sonjal en se ; ha pa zalc'hàñ bremàn ac'hanoc'h dindan va lezen , nac a vad e zàn da ober d'ar bed oll , pehini a zalc'hit dindan hoc'h esclavach abaoue commançamant ar bed ! Nan , hep ur miracl , na zisqennot qet sur eus alesse.

Ar Maro , pehini na voa biscoas en em gavet e nep seurt fest , a hanavezas e voa er vezen-se un dra benac dreist-natur . Autrou *Mizer* , eme ar Maro , rôson oc'h eus d'am zrêti er guis-mâ , meritout a rân ar pez a êru hirio , goude beza bet re a gomplesanç evidoc'h ; gouscoude na meus quez abet da guementse ; mes i've arabat eo ec'h abusfec'h eus ar pouvoar en deus roet Doue deoc'h er moment-mâ varnòn . N'en em opposit mui , me ho ped da volontez an êe . Mar tezir e sortifec'h eus ar vuez-mâ , hoc'h oll troïdellou a vezo inutil ; ho forci a rayo en despet deoc'h ; consantit hepken ma tisqennin deus ar vezen-mâ , pe autramant me za da laqat ar vezen da verval ractal .

Mar grit un tol evelse , eme *Mizer* , me assur deoc'h var gement tra oll a zo , peguement benac e caràn va guezen gueaz , na zistagot biqen outi hep perinisson Doue .

Guelet a rân , eme ar Maro , ez oun antreet hirio en un ty guel valeürus evidòn . Mes anfin , pot cos , commanç a rân scuiza amâ ; afferaou bras ameus e pêvar c'horn ar bed : ret eo dîn o echui qent ma zayo an heaul da guzat . Ha falvezout a rafe deoc'h-u arrêti urz an natur ? Mar sortiàn-me ur vech ac'hallen , elleal , va mignon , c'houi a disfe caout quez .

Nan , nan , bisach ar c'horaiñ , eme *Mizer* , nep n'en deus qet aon eus ar Maro a zo aziouc'h oll Ho courdrous na ra mann dîn ; prest oun bepeet da bartial evit ar bed-all , pa blijo gant Doue , va faqad zo grêt .

Cetu aze , eme ar Maro , santimanchou caer , ha n'em bije qet credet biqen e ranfermje un tam cos caborel un

tenzor quer precius. Gallout a res en em vanti , pot cos , da veza ar c'henta er bed a zo bet treac'h d'ar Maro. Doue a ordren ma quittaïn ac'hanout , dre da gonsantamant , ha na deuin biqen da quelet nemet da zeiz ar varn general , goude m'am bezo peur-achuet va labour bras , pehini a vez destruction an oll natur humen ; en disquez a rìn dit , m'er promet ; mes hep dale mui , va lèz da zisqen , pe da viana da nijal , rac ur rouanes a zeport ac'hanon , var hed pemp cant lêo ac'hallen , hac e ranqân partial.

Hac ellout a ràn-me credi ennout , eme *Mizer*? Ha neo qet evit va goapât ha va zrompla guell aze e comzes quer brao? Nan , m'en tou dit , eme ar Maro ; biqen n'am gueli nemet goude peurfin distruch qement tra oll a zo er bed , hac e vez te memes a recevo an diveza taul eus va falc'h. Arrêtjou ar Maro a zo hep appel : Clêvet a reste , pot cos ?

Ia , eme *Mizer*, ho clêvet a ràn , ha tleout a ràn douguen feiz d'ho comzou ; hac evit er prouvi deo'h patantamant , e consantàn en em denfec'h el lec'h ma querrot : libr oc'h bremâ.

Qerqent , evel ul luheden , en em strincas ar Maro a uz ar vrô , e presanç *Mizer* , hep na voe ganti sonch da dostât ous e dy. Ha peguement benac ma teu avichou er vrô , e tremen bepret e tal dôr *Mizer* , hep credi goulen deus e guêlou ; qementse a zo caus en deus bepret bevet *Mizer* en ur baourente ar vrassa , evitan da veza oaget bras , hac e vev bepret tranquil abaoue e qichen e vezen ber ; hac hervez promessa ar Maro , e chomo atao var an douar betec ar fin diveza eus ar bed.

F I N.

Propriété de l'Auteur.

Morlaix , de l'Imprimerie de LÉDAN.

